

*Л. М. Івашова,
д. держ. упр., професор, професор кафедри публічного управління та митного адміністрування,
Університет митної справи та фінансів, Дніпро, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3176-919X>
Я. Ф. Жовнірчик,
д. держ. упр., професор,
в.о. завідувача відділу проблем державного управління та адміністративного права, Інститут
держави і права імені В.М.Корецького Національної академії наук України, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1378-9923>
Р. О. Кудряшов,
заступник командира 3-ї окремої штурмової бригади, командир батальйону "Азов — Дніпро"
в складі Збройних сил України, майор, аспірант кафедри публічного управління та митного
адміністрування, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7615-1660>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.18.120

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ФЕНОМЕН РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОЇ ТА НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

*L. Ivashova,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration
and Customs Administration, University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine
Ya. Zhovnirchuk,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Head of the Department of Public Administration and Administrative Law, Institute of State
and Law V.M. Koretsky, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
R. Kudryashov,
Postgraduate student of the Department of Public Administration and Customs
Administration, University of Customs and Finance, Dnipro, Ukraine*

VOLUNTEERING AS A PHENOMENON OF THE DEVELOPMENT OF PUBLIC AND PEOPLE'S DIPLOMACY TO ENSURE NATIONAL SECURITY

У статті досліджується волонтерство як феномен народної та громадської дипломатії, що відіграє ключову роль у формуванні міжнародних відносин та забезпеченні національної безпеки. Волонтерські ініціативи розглядаються як ефективний інструмент, через який громадяни можуть впливати на міжнародну політику, зміцнювати міжкультурний діалог та сприяти взаєморозумінню між країнами. Розглянуто взаємозв'язок між волонтерством, громадською та народною дипломатією, а також їхній вплив на зміцнення державних інтересів в умовах сучасних глобальних викликів. Проаналізовано, як волонтерські ініціативи сприяють формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені, підвищенню соціальної згуртованості та мобілізації ресурсів для протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам. Особливу увагу приділено волонтерству як важливому компоненту національної безпеки. Волонтери не лише допомагають у

військових конфліктах, забезпечуючи армію та цивільне населення матеріальною й гуманітарною підтримкою, але й активно сприяють інформаційній безпеці, протидіючи дезінформації та пропаганді. У статті аналізуються приклади успішної волонтерської діяльності в умовах війни та кризових ситуацій, зокрема український досвід, коли після початку війни з Росією у 2014 році волонтерський рух став потужною складовою захисту національних інтересів. Автор підкреслює важливість співпраці між волонтерськими організаціями та державними структурами для ефективної реалізації волонтерських проєктів. Волонтерство розглядається як потужний інструмент м'якої сили, який через громадську та народну дипломатію сприяє зміцненню позицій держави у світовому співтоваристві. Особлива увага приділена ролі волонтерства в умовах військових конфліктів, інформаційних воєн та гуманітарних криз. Стаття підкреслює важливість співпраці між державою та волонтерськими організаціями для ефективної реалізації стратегії національної безпеки.

The article examines volunteerism as a phenomenon of public and public diplomacy, which plays a key role in the formation of international relations and ensuring national security. Volunteer initiatives are seen as an effective tool through which citizens can influence international politics, strengthen intercultural dialogue and promote mutual understanding between countries. The relationship between volunteerism, public and public diplomacy, as well as their impact on strengthening state interests in the conditions of modern global challenges, is considered. It is analyzed how volunteer initiatives contribute to the formation of a positive image of the country in the international arena, increasing social cohesion and mobilizing resources to counter external and internal threats. It is noted that volunteering, especially in crisis situations such as armed conflicts or humanitarian disasters, becomes an important tool for public diplomacy, as it allows citizens to act independently of official state policy, representing their country at the global level. The article also considers the aspect of public diplomacy, which involves the activities of the state and its institutions to form a positive image of the country through volunteer programs. Particular attention is paid to volunteering as an important component of national security. Volunteers not only help in military conflicts, providing the army and the civilian population with material and humanitarian support, but also actively contribute to information security, countering disinformation and propaganda. The article analyzes examples of successful volunteer activity in war and crisis situations, in particular the Ukrainian experience, when after the start of the war with Russia in 2014, the volunteer movement became a powerful component of protecting national interests. The author emphasizes the importance of cooperation between volunteer organizations and state structures for the effective implementation of volunteer projects. Such a partnership allows for the mobilization of resources and coordination of efforts in the face of external and internal threats, ensuring both the humanitarian and defense needs of the country. Volunteerism is considered a powerful tool of soft power, which through public and people's diplomacy contributes to strengthening the state's position in the world community. Special attention is paid to the role of volunteering in the conditions of military conflicts, information wars and humanitarian crises. The article emphasizes the importance of cooperation between the state and volunteer organizations for the effective implementation of the national security strategy.

Ключові слова: публічна дипломатія, національні інтереси, національні цінності, зовнішня політика, волонтерський рух, міжнародні відносини, міжкультурний діалог, культурна дипломатія, м'яка сила.

Key words: public diplomacy, national interests, foreign policy, volunteer movement, international relations, intercultural dialogue, cultural diplomacy, soft power.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному світі волонтерство стало важливим інструментом для зміцнення міжнародних зв'язків та взаєморозуміння між народами. Волонтерські ініціати-

ви виступають ефективним інструментом народної дипломатії, адже через пряму взаємодію громадян різних країн сприяють налагодженню міжкультурного діалогу, зміцненню довіри та формуванню позитивного іміджу держави на міжнародній арені. У той час, коли держави ведуть дипломатичні переговори на офіційному рівні, громадяни часто беруть ініціативу на себе і

здійснюють вплив через так звану народну дипломатію. Волонтерські ініціативи є потужним засобом реалізації цієї дипломатії, оскільки вони демонструють співчуття, солідарність та готовність до співпраці. Тобто, волонтерство, будучи частиною неформальної дипломатії, дозволяє громадянам брати участь у вирішенні глобальних проблем і тим самим підтримувати національні інтереси своєї країни. Важливою є співпраця між волонтерськими організаціями та державними структурами для ефективного використання волонтерських ресурсів у забезпеченні національної безпеки. Така співпраця дозволяє волонтерському руху діяти скоординовано і більш масштабно, допомагаючи мобілізувати ресурси для протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам. Також, важливого значення наразі набуває громадська дипломатія тому дослідження ролі волонтерства як важливого елементу громадської дипломатії, яке через гуманітарні проекти і культурний обмін підтримує зовнішньополітичні інтереси держави та сприяє зміцненню її позицій у світовій спільноті є важливим і актуальним напрямом наукових розвідок.

Таким чином волонтерство є потужним інструментом, який стає ключовим у сучасному світі для вирішення різних викликів на міжнародному та національному рівнях. У контексті громадської та народної дипломатії волонтерство виконує важливу роль у зміцненні міжнародних відносин, сприянні стабільності та захисті національної безпеки. Цей феномен не тільки забезпечує гуманітарну допомогу і підтримку в кризові моменти, але й сприяє налагодженню неформальних зв'язків між народами, що зміцнює довіру та створює сприятливі умови для захисту національних інтересів і вимагає подальшого наукового осмислення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження волонтерства в контексті громадської та народної дипломатії знаходиться на перетині соціології, політології, міжнародних відносин і досліджень громадянського суспільства. Декілька вчених і дослідників зробили значний внесок у цю тему це: Джозеф Най — відомий американський політолог, автор концепції "м'якої сили" (soft power). Хоча його дослідження більше зосереджені на теорії міжнародних відносин і ролі м'якої сили, волонтерські ініціативи є важливим елементом цієї концепції, оскільки вони сприяють позитивному іміджу країни за кордоном. У своїх роботах [1] автор підкреслює важливість культурного обміну та громадських ініціатив для зміцнення дипломатичних позицій держави. Американський політолог Роберт Патнем [2] досліджує роль громадських організацій та волонтерства в зміцненні громадянського суспільства. Його роботи показують, як громадські ініціативи можуть зміцнити соціальну згуртованість і вплинути на національну безпеку та міжнародні відносини. Інша дослідниця — Ширлі Скотт [4] звертає увагу на волонтерські ініціативи як на важливий компонент громадської дипломатії. Її дослідження підкреслюють значення неурядових акторів, включаючи волонтерські організації, у вирішенні глобальних питань і конфліктів. Натомість професорка Лондонської школи економіки Мері Келдор [4—5] досліджує нові війни, безпеку та роль гро-

мадянського суспільства в миротворчих процесах. Її роботи часто стосуються волонтерства та його ролі в міжнародних кризах і конфліктах, особливо в контексті гуманітарної допомоги. У цьому напрямі працюють й Томас Вайс та Роберт Вілкінсон [6] — дослідники з питань ролі міжнародних організацій, зокрема ООН, та інших неурядових організацій, включаючи волонтерські рухи, у вирішенні глобальних криз та їхній вплив на міжнародні відносини.

Ці вчені зробили значний внесок у розуміння того, як волонтерство, як частина громадської та народної дипломатії, може впливати на міжнародні відносини, сприяти вирішенню конфліктів і підвищувати національну безпеку.

Серед вітчизняних дослідників варто відзначити праці таких науковців як І. Сухорольська [7], яка досліджує проблеми розвитку громадської дипломатії в контексті демократизації політичної системи України. Науковці Національного інституту стратегічних досліджень [8], проаналізували стан розвитку громадянського суспільства в Україні під час війни й показали важливість волонтерства у забезпеченні захисту національних інтересів. Роль народної дипломатії під час війни та основні напрями її втілення розкрито в роботі В. Бортняка, О. Дрозда, Д. Журавльова, І. Копотуна та ін. [9]. Проблеми та перспективи волонтерського руху в умовах збройної російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей післявоєнного відновлення країни висвітлено в статті О. Панькової та О. Касперовича [10]. А О. Резнікова [11] у монографічному дослідженні показала роль самоорганізації та самодисципліни нації для забезпечення національної стійкості в умовах мінливого безпекового середовища, а також потенціал нації, й зокрема волонтерства для розвитку міжнародних зв'язків та підтримки іміджу країни на міжнародній арені. Однак кожна з проаналізованих наукових робіт розглядає окремі аспекти впливу або ж громадської дипломатії, або ж народної дипломатії, або ж волонтерства на стан захисту національних інтересів та національної безпеки держави, що спонукало авторів системно підійти до даного питання у цій статті.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає в дослідженні волонтерства як феномена народної та громадської дипломатії, а також у визначенні його ролі в забезпеченні національної безпеки. У межах цієї статті поставлено такі основні завдання: проаналізувати, як волонтерські ініціативи впливають на міжнародні відносини, сприяють формуванню позитивного іміджу держави на світовій арені та мобілізують суспільство для подолання зовнішніх і внутрішніх загроз; висвітлити особливості співпраці між державою та волонтерськими організаціями задля досягнення спільних цілей у контексті сучасних викликів та загроз.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Через волонтерські ініціативи держава демонструє свої цінності — солідарність, гуманізм і готовність підтримувати міжнародне співтовариство. Участь у таких проєктах підсилює репутацію країни і робить її

надійним партнером на глобальному рівні. Наприклад, допомога українських волонтерів у боротьбі з природними катастрофами в інших країнах покращує міжнародний імідж України, а також зміцнює її позиції як держави, яка прагне до мирного співіснування і міжнародної солідарності. Завдяки участі у волонтерських проєктах громадяни різних країн мають можливість знайомитися з культурою, традиціями і цінностями інших народів, що знижує напруженість і ризики конфліктів [10]. В Україні волонтерський рух після 2014 року і початку війни на Донбасі показав, як активна участь громадянського суспільства допомагає не тільки підтримувати армію, але й залучати міжнародну спільноту до вирішення гуманітарних питань, що виникають у зв'язку з конфліктом.

Основними формами прояву в межах яких здійснюється волонтерський рух на міжнародній арені є громадська дипломатія та народна дипломатія [7, 9].

Так, за визначенням І. Сухорольської [7] громадська дипломатія є сферою діяльності держави, спрямованою на вплив на громадську думку інших країн з метою формування позитивного іміджу та реалізації зовнішньополітичних цілей. У цьому контексті волонтерство виступає як важливий інструмент громадської дипломатії. Участь волонтерів у міжнародних гуманітарних проєктах, кризових ситуаціях або освітніх програмах демонструє солідарність і готовність країни підтримувати світову спільноту. Тобто громадська дипломатія, яка часто включає офіційні урядові ініціативи, використовує волонтерство для досягнення зовнішньополітичних цілей і формування позитивного іміджу країни на міжнародній арені.

Волонтерські програми, фінансовані державою або міжнародними організаціями, забезпечують активну участь громадян у вирішенні глобальних проблем, таких як екологічні катастрофи, гуманітарні кризи або міжнародні конфлікти. Наприклад, міжнародні волонтерські місії під егідою держави, спрямовані на надання допомоги в країнах, що постраждали від природних катастроф або військових конфліктів, не тільки забезпечують гуманітарну підтримку, але й формують позитивне ставлення до країни-донору.

Волонтерські ініціативи є важливою складовою громадської дипломатії. Через волонтерські програми, які виступають у міжнародних відносинах, як "м'яка сила" держава або урядові організації можуть досягати зовнішньополітичних цілей, формуючи позитивне сприйняття країни на міжнародній арені. Це відбувається через участь у міжнародних гуманітарних проєктах, екологічних кампаніях, допомогу постраждалим від конфліктів або природних катастроф. Так, коли держава фінансує або організовує волонтерські програми для допомоги в інших країнах (гуманітарна допомога, підтримка в освітніх чи медичних проєктах, у т. числі під егідою ООН), це слугує для формування позитивного іміджу країни як надійного і доброчесного партнера [6].

Також, оскільки громадська дипломатія спрямована на зміцнення взаєморозуміння між країнами та народами, то волонтерство є одним із способів досягнення цієї мети. Волонтерські організації, залучені до міжнародних ініціатив, можуть безпосередньо впливати на громадську думку в інших країнах через співпра-

цю, взаємодію та культурний обмін. Адже, якщо громадяни країни беруть участь у міжнародних волонтерських проєктах (екологічні табори, медичні місії, освітні програми), це сприяє поширенню знань про їхню культуру, традиції, суспільство. Ці люди стають своєрідними "послами" своєї країни, формуючи позитивні відносини з іноземними громадянами.

Також важливо розуміти, що волонтерство це механізм який є демонстрацією "м'якої сили". "М'яка сила" (soft power) — це здатність держави впливати на інші країни через привабливість своєї культури, цінностей і політики, а не через примус чи військову силу. Волонтерство, особливо на міжнародній арені, стає інструментом цієї м'якої сили. Коли волонтери представляють свою країну, вони демонструють її цінності — гуманізм, солідарність, толерантність — що сприяє формуванню позитивного сприйняття держави за кордоном [1]. Так, участь волонтерів з однієї країни в ліквідації наслідків стихійного лиха в іншій країні може змінити ставлення місцевого населення до держави-донора на краще, зміцнюючи її імідж як дружньої та допомагаючої країни.

У сучасному світі багато держав використовують міжнародні волонтерські програми для зміцнення своїх дипломатичних зв'язків. Такі програми можуть бути організовані урядом або неурядовими організаціями за підтримки держави. Вони сприяють культурному обміну, навчальним можливостям та створенню нових міжнародних контактів. Прикладами є програми волонтерського обміну, як-от "Корпус миру" (Peace Corps) в США або міжнародні програми волонтерства від Європейського Союзу, слугують інструментом налагодження легальних міжнародних зв'язків і зміцнення іміджу держави через участь громадян в освітніх, соціальних або екологічних проєктах [3, 9].

У кризових ситуаціях, таких як природні катастрофи, війни або гуманітарні кризи, волонтерські ініціативи можуть стати важливим компонентом громадської дипломатії. Міжнародна допомога через волонтерів демонструє солідарність та підтримку, що може значно покращити відносини між державами та сприяє розвитку демократичних інститутів [7]. Так, коли волонтери з однієї країни допомагають у боротьбі з пандемією чи у відбудові після стихійного лиха, це створює позитивне ставлення до їхньої країни на глобальному рівні.

Таким чином волонтерство і громадська дипломатія є взаємопов'язаними концепціями, які можуть доповнювати одна одну. Волонтерство може стати важливим інструментом громадської дипломатії, оскільки дозволяє громадянам безпосередньо брати участь у міжнародних відносинах, сприяти зміцненню довіри між країнами і формувати позитивний імідж держави на міжнародній арені.

Ще однією формою публічної дипломатії де волонтерство виступає як потужний інструмент є народна дипломатія. Народна дипломатія (public diplomacy) передбачає участь громадян у зовнішніх відносинах своєї країни без посередництва державних інституцій. Вона має на меті підвищити рівень довіри, порозуміння і співробітництва між країнами через культурний, освітній обмін, громадські ініціативи та інші форми взаємодії. У центрі такої дипломатії стоять людські цінності, бажан-

ня допомагати та будувати позитивний імідж своєї держави на міжнародній арені [8]. Тобто народна дипломатія фокусується на неофіційних зв'язках між народами та культивуванні довіри через особисту взаємодію. При цьому основними визначальними рисами народної дипломатії є:

— неофіційність — народна дипломатія не залежить від урядових структур і здійснюється через ініціативи громадян.

— міжнародні контакти — особисті зв'язки, взаємодія через волонтерські організації, міжнародні громадські проєкти.

— волонтерська діяльність — допомога під час криз, обмін досвідом і знаннями.

— культурний обмін — подорожі, спільні заходи та програми співпраці [8].

Отже, народна дипломатія спрямована більше на встановлення міжособистісних зв'язків і формування взаєморозуміння між народами, що є досить важливим у здійсненні волонтерської діяльності.

Загалом, і громадська і народна дипломатія є достатньо важливим видом встановлення міждержавних зв'язків, які активно використовують волонтерство як форму та інструмент взаємодії громадянського суспільства та держави задля вирішення соціальних, економічних, ресурсних та безпекових проблем у тій чи іншій країні. Основні спільні риси та відмінності понять громадської та народної дипломатії згруповані в таблиці 1.

У цілому волонтерство є як формою прояву, так і ключовим інструментом для зміцнення міжкультурного діалогу, розвитку взаєморозуміння та співпраці на рівні громадян.

Волонтерські ініціативи часто розвиваються незалежно від держави і зосереджені на вирішенні нагальних соціальних, екологічних та гуманітарних проблем, що об'єднує людей різних національностей і культур. Як приклад, волонтери з України, що працюють у міжнародних організаціях або беруть участь у проєктах за кордоном, зокрема у країнах, що постраждали від конфліктів чи катастроф, виступають посланцями доброї волі, формуючи позитивне уявлення про свою державу та сприяючи налагодженню контактів на міжособистісному рівні.

Волонтерські проєкти є унікальними, оскільки вони не мають корисної чи політичної вигоди. Їхні учасники часто діють за покликом серця, демонструючи не підроблене бажання допомагати [10]. Саме ця відсутність корисливих мотивів дозволяє волонтерству стати ефективним інструментом народної дипломатії. Народна дипломатія, на відміну від громадської, є неформальним процесом взаємодії між громадянами різних країн. Тобто, народна дипломатія — це діяльність, що здійснюється неурядовими організаціями, окремими особами або групами з метою зміцнення міжнародних відносин, розвитку культурного обміну та взаєморозуміння між народами. Вона включає в себе різноманітні форми співпраці, такі як культурні обміни, освітні програми, спільні проєкти та, звичайно, волонтерство. Водночас волонтерство в цьому контексті стає інструментом, за допомогою якого народи можуть впливати на міжна-

Таблиця 1. Спільні риси та відмінності між громадською та народною дипломатією

Спільні риси	Відмінності
Обидва терміни пов'язані з культурною та соціальною взаємодією, але відрізняються за рівнем організації та залученням держави.	<i>За суб'єктами:</i> Громадська дипломатія — здійснюється державними структурами або за їх підтримки. Народна дипломатія — здійснюється звичайними громадянами, неурядовими організаціями та волонтерами.
Обидві форми дипломатії сприяють міжнародній співпраці, але підходять до цього з різних сторін.	<i>За цілями:</i> Громадська дипломатія — переслідує зовнішньо-політичні інтереси держави, націлена на формування позитивного іміджу країни. Народна дипломатія — спрямована на налагодження прямих зв'язків між народами і взаєморозуміння між культурами.
Інструмент волонтерства при здійсненні народної і громадської дипломатії мають тісний зв'язок і можуть співіснувати для зміцнення міжнародних відносин та покращення іміджу держави	<i>За джерелами:</i> Громадська дипломатія використовує офіційні канали, медіа, культурні заходи та освітні програми. Народна дипломатія спирається на міжособистісне спілкування, волонтерські та неформальні ініціативи

Джерело: складено автором.

родні відносини, не залежачи від державних структур. Волонтерські ініціативи дозволяють громадянам брати активну участь у вирішенні глобальних проблем і створювати позитивний імідж своєї країни через особистий внесок у гуманітарні чи соціальні проєкти.

Отже, волонтерство є формою народної дипломатії, оскільки воно відображає пряму взаємодію між громадянами різних країн і культивує взаєморозуміння, співпрацю та довіру. Це неформальна взаємодія, яка будується на гуманітарній допомозі, культурному обміні та співпраці на громадському рівні. Волонтери, працюючи у міжнародних проєктах або допомагаючи під час кризових ситуацій, представляють свої країни, створюючи позитивний імідж і сприяючи зміцненню дружніх відносин між народами.

Водночас волонтерство можна розглядати як інструмент для досягнення конкретних цілей народної дипломатії. Воно є механізмом, за допомогою якого народна дипломатія реалізується на практиці. Через волонтерські ініціативи громадяни можуть налагоджувати контакти, обмінюватися досвідом, сприяти міжнародній співпраці і впливати на сприйняття своєї країни за кордоном. Волонтерство як інструмент народної дипломатії передбачає наступне:

— культурний обмін, адже волонтери, які працюють за кордоном, мають можливість зануритися в іншу культуру, вивчити мову, традиції та звичаї. Це сприяє не лише особистісному розвитку, але й формуванню позитивного іміджу їхньої країни.

— співпрацю та партнерство, бо волонтерські програми часто реалізуються в партнерстві з місцевими організаціями, що дозволяє створювати довгострокові зв'язки між країнами. Такі партнерства можуть призвести до спільних проєктів у різних сферах, таких як освіта, охорона здоров'я, екологія тощо.

— організацію підтримки постраждалих від криз, оскільки у часи криз, таких як природні катастрофи, військові конфлікти або гуманітарні кризи, волонтери є

Таблиця 2. Напрями волонтерської діяльності у контексті захисту національної безпеки України

Напрями волонтерства	Приклад
1. Підтримка військових і оборонних зусиль В умовах військових конфліктів волонтерські організації часто стають важливим джерелом допомоги для армії. Вони надають матеріальну підтримку у вигляді амуніції, одягу, харчів, медичних засобів, а також забезпечують психологічну та моральну підтримку військовослужбовцям. Волонтери допомагають на фронті та в тилу, що дозволяє зменшити навантаження на державні ресурси і підвищити ефективність армії.	Під час війни в Україні волонтерський рух відіграв ключову роль у підтримці ЗСУ. Волонтери займалися збором коштів на закупівлю спорядження, наданням транспортних засобів, дронів, тепловізорів, аптечек, а також займалися евакуацією мирного населення з небезпечних зон.
2. Гуманітарна допомога та стабілізація суспільства Волонтерські організації надають допомогу мирному населенню, яке потерпає від воєнних дій або природних катастроф. Вони забезпечують продуктами харчування, медикаментами, одягом та іншими необхідними речами людей, які втратили свої домівки або були змушені залишити зони конфлікту. Це знижує соціальне напруження, запобігає гуманітарній катастрофі та підвищує загальну стійкість суспільства.	Під час війни волонтери допомагають переміщеним особам, створюючи центри допомоги, де надаються базові послуги: харчування, медична допомога, тимчасове житло. Це допомагає стабілізувати ситуацію та зменшує ризики соціальних конфліктів та заворушень.
3. Посилення кібербезпеки В умовах зростання загроз у кіберпросторі волонтери можуть активно допомагати в захисті інформаційних систем та стратегічних об'єктів інфраструктури. Громадські ініціативи, спрямовані на виявлення кіберзагроз, боротьбу з фейковою інформацією або протидію кібератакам, відіграють важливу роль у забезпеченні національної безпеки	Під час кіберконфліктів волонтерські спільноти, такі як хактивісти або IT-фахівці, допомагають захищати критичну інфраструктуру від атак з боку ворога, створюють програми захисту даних або займаються інформаційною безпекою через моніторинг дезінформації
4. Евакуація та порятунк населення Волонтерські організації можуть бути важливими під час евакуації населення з небезпечних регіонів у разі військових дій, природних катастроф або техногенних аварій. Завдяки своїй мобільності і гнучкості волонтери можуть діяти швидко та ефективно, рятуючи життя людей та мінімізуючи людські втрати.	Волонтери часто організовують евакуаційні коридори, надають транспорт для вивезення людей із зон бойових дій або допомагають в організації притулків для біженців.
5. Зміцнення соціальної стійкості Волонтерські ініціативи сприяють соціальній інтеграції та зміцненню довіри між різними верствами населення. У кризові часи волонтерські рухи допомагають мобілізувати населення на спільні дії для вирішення соціальних проблем. Це сприяє соціальній згуртованості та зменшує ризики дестабілізації всередині країни	Волонтери допомагають у підтримці вразливих груп населення (пенсіонери, діти, люди з інвалідністю), що підвищує загальну стійкість суспільства і зменшує соціальну нерівність.
6. Інформаційна боротьба та протидія дезінформації Волонтерські організації можуть бути активними у сфері інформаційної безпеки, розповсюджуючи правдиву інформацію та спростовуючи фейки, які можуть дестабілізувати ситуацію в країні або підірвати довіру до державних інституцій. У сучасних умовах інформаційна війна є важливим компонентом національної безпеки, і волонтери грають тут важливу роль.	В Україні багато волонтерських ініціатив займаються перевіркою фактів, боротьбою з російською пропагандою і поширенням правдивої інформації серед населення та міжнародної спільноти
7. Медична допомога та реабілітація Волонтери забезпечують надання медичної допомоги в умовах кризи, допомагаючи як військовим, так і цивільному населенню. Вони організовують мобільні медичні бригади, підтримують роботу лікарень і центрів реабілітації, що суттєво підвищує рівень готовності до подолання медичних викликів.	Волонтери в умовах війни організовують доставку ліків у зони конфлікту, надають першу медичну допомогу постраждалим та допомагають у реабілітації поранених військових і цивільних.

Джерело: складено авторами.

важливим мостом між країнами. Вони не лише надають допомогу, але й демонструють солідарність та підтримку, що сприяє зміцненню міжнародних відносин.

— підвищення рівня обізнаності про кризові події, бо волонтери стають послами своїх країн, підвищуючи обізнаність про культурні, соціальні та економічні аспекти своїх національних спільнот. Вони можуть ділитися своїм досвідом, розповідати про традиції та цінності, що сприяє кращому розумінню між народами.

Таким чином, волонтерство є як формою, так і інструментом народної дипломатії. Воно не тільки дозволяє громадянам брати участь у міжнародних відносинах на особистому рівні, але й є ефективним засобом для досягнення дипломатичних цілей, таких як формування позитивного іміджу країни, створення довіри та зміцнення міжкультурних зв'язків. Однак варто зазна-

чити, що хоча волонтерство має багато переваг у контексті народної дипломатії, воно також стикається з певними викликами, зокрема, одним із них є різниця в національних підходах до волонтерства у різних країнах. Те, що може бути прийнятним у одній культурі, може не сприйматися іншою. Наприклад, форма допомоги або підтримки, яку волонтер вважає корисною, може бути відкинута через культурні відмінності. Ще одним викликом є необхідність координації дій між волонтерськими організаціями та державними інституціями. Волонтери можуть мати обмежений доступ до ресурсів або інформації, що ускладнює їхню роботу на міжнародному рівні. Ця проблема як правило вирішується на рівні громадської дипломатії.

Загалом, роль волонтерства у забезпеченні національної безпеки є надзвичайно важливою, особливо в

умовах кризових ситуацій, збройних конфліктів або природних катастроф. Ключові аспекти, які пояснюють важливу роль волонтерства у забезпеченні національної безпеки можна означити наступним чином (табл. 2).

Отже, волонтерство може мати значний вплив на національну безпеку в різних аспектах, включаючи гуманітарну допомогу, підтримку військових, зміцнення соціальної стабільності та забезпечення ресурсів для критичних секторів. Волонтерство є потужним інструментом народної дипломатії, який не лише допомагає вирішувати нагальні проблеми, але й сприяє розвитку міжнародних відносин та культурного обміну. У світі, де конфлікти та непорозуміння можуть легко виникнути, волонтерство виступає як засіб для побудови мостів між культурами, зміцнення дружби та співпраці. Залучаючи людей до спільної мети, волонтерські програми допомагають формувати більш мирний та гармонійний світ, де кожен може внести свій вклад у загальну справу.

У сучасних умовах, коли національній безпеці загрожують не тільки традиційні військові конфлікти, але й гібридні війни, інформаційні атаки та кіберзлочинність, волонтерство стає важливим елементом у захисті національних інтересів [11]. Як бачимо волонтерство відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки, допомагаючи державним органам у вирішенні складних кризових ситуацій, підтримці оборони, зниженні соціального напруження та підвищенні соціальної згуртованості. Волонтери часто діють на передовій як в умовах збройних конфліктів, так і під час гуманітарних катастроф, допомагаючи державі зберегти стабільність та безпеку в складних умовах.

Воно виконує кілька важливих функцій, які доцільно згрупувати наступним чином:

1. Гуманістична. Гуманітарна підтримка та стабілізація суспільства, адже волонтерські організації допомагають забезпечувати соціальну стабільність, підтримуючи населення під час кризових ситуацій. Це знижує соціальне напруження і зміцнює національну єдність, що є важливим аспектом для запобігання внутрішнім конфліктам і забезпечення стійкості держави.

2. Оборонна. Допомога військовим та оборонна підтримка, оскільки волонтери часто підтримують армію, надаючи необхідну допомогу у вигляді спорядження, медичних засобів, харчів, а також займаючись евакуацією поранених або допомогою родинам військовослужбовців. Це дозволяє знизити навантаження на державні ресурси та підвищити обороноздатність країни.

3. Захисна. Кібербезпека та інформаційний фронт, які забезпечують волонтерські організації, особливо ті, що складаються з IT-фахівців, активно допомагають у захисті кіберпростору країни. Вони можуть протидіяти кібератакам, забезпечувати захист критичної інфраструктури та протидіяти дезінформації, яка є частиною сучасної гібридної війни.

4. Мобілізаційна. Залучення міжнародної спільноти через волонтерство на міжнародному рівні допомагає мобілізувати глобальні ресурси та підтримку для захисту національних інтересів. Це може бути як прямий захист (надання міжнародної допомоги в зоні конфлікту), так і формування довготривалих відносин з іншими народами через спільні ініціативи.

Так, після початку військових дій в Україні у 2014 році, волонтерський рух став важливою частиною забезпечення національної безпеки. Тисячі громадян об'єдналися для підтримки військових, допомоги переміщеним особам і надання гуманітарної допомоги. Вони працювали як в тилу, так і на передовій, забезпечуючи армію необхідним спорядженням, медичними засобами і навіть інформаційною підтримкою через боротьбу з російською пропагандою.

Після 2022 року роль волонтерів тільки зростає. Волонтерські організації активно взаємодіють з міжнародними партнерами, забезпечують постачання необхідних матеріалів і надають допомогу як армії, так і цивільному населенню [9]. Це показує, що волонтерство стало одним з ключових елементів національної безпеки країни.

Таким чином волонтерство як феномен громадської та народної дипломатії є важливим чинником у захисті національної безпеки. Воно сприяє не тільки зміцненню обороноздатності країни, але й забезпечує соціальну стабільність, допомагає в кібербезпеці та підвищує міжнародну підтримку. У складних умовах сучасного світу волонтерство стає одним з ключових інструментів, що об'єднує громадян, зміцнює національну єдність і дозволяє протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Загалом у контексті національної безпеки волонтерство стає важливим компонентом, який забезпечує стійкість суспільства під час кризових ситуацій. Волонтерські організації надають підтримку як військовим, так і цивільному населенню, що дозволяє державі ефективніше захищатися від зовнішніх загроз.

Для ефективного забезпечення національної безпеки співпраця між державними структурами та волонтерськими організаціями є надзвичайно важливою. Держава може надавати підтримку волонтерам через фінансування, логістичну допомогу, правове регулювання та координацію дій. Це дозволяє забезпечити єдину стратегію у відповідь на загрози та підвищити ефективність діяльності волонтерів. В Україні після початку війни держава активно співпрацює з волонтерськими організаціями, надаючи їм ресурси для підтримки армії, організації гуманітарної допомоги та евакуації населення.

Волонтерство відіграє надзвичайно важливу роль як у народній, так і громадській дипломатії, допомагаючи зміцнювати національну безпеку на різних рівнях. Воно стає формою громадянської участі, яка може ефективно підтримати державу в умовах криз і загроз, а також забезпечити соціальну стабільність і згуртованість суспільства. Співпраця між державою та волонтерськими організаціями є необхідною умовою для успішної реалізації стратегії національної безпеки, оскільки волонтери допомагають мобілізувати ресурси та забезпечити ефективний захист національних інтересів країни від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Література:

1. Nye, Joseph (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics* Public Affairs. New York. 191 p.
2. Putnam, Robert D. (2001) *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. The Independent Review. Vol. 5, No. 3. Pp. 464—467. URL: <https://www.jstor.org/stable/i24560763>.
3. Scott, Shirley (2017), *International Law in World Politics. An Introduction*, 3rd, Lynne Rienner, Boulder, Colorado. 326 p. URL: <https://www.rienner.com/uploads/591f012bbbb7c.pdf>
4. Kaldor, Mary (2013). *In defence of new wars. Stability: International Journal of Security and Development*, Vol. 2, Issue. 1, doi:10.5334/sta.at. URL: <https://stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.at>
5. Kaldor, Mary (2020). *Human Security: Practical Possibilities*. LSE Public Policy Review. Volume: 1 Issue: 2. doi:10.31389/lseppr.15 URL: <https://ppr.lse.ac.uk/articles/10.31389/lseppr.15>
6. Weiss, T. G., & Wilkinson, R. (Eds.) (2023). *International organization and global governance*. (3rd ed.) Routledge, Taylor and Francis Group. <https://doi.org/10.4324/9781003266365>
7. Сухорольська І.Ю. Громадська дипломатія як чинник демократизації політичної системи України / дис.-канд.наук. спец. 23.00.02 політичні науки та процеси. НУ "Львівська політехніка". 2015. 205 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_sukhorolska.pdf
8. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022—2023 pp.): аналіт.доп. / за ред. В.Г.Потепенка, Ю.А.Тищенко, Ю.Б.Каплан. Київ: НІДС, 2023, 91 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_spryannia/dopovid_NISD%202022-2023.pdf
9. Народна дипломатія під час війни в Україні. Історія, сучасний стан, основні напрями втілення, реальні приклади: навчально-практичне видання / В. Бортняк, О. Дрозд, Д. Журавльов, І. Копотун та ін.. Київ. ВД "Професіонал", 2022. 302 с. URL: <https://jurkniga.ua/contents/narodna-diplomatiya-pid-chas-viyni-v-ukraini-istoriya-suchasnyi-stan-osnovni-napryami-vtilennya-realni-prikladi.pdf>
10. Панькова Оксана, Касперович Олександр. Український волонтерський рух в умовах збройної російської агресії в контексті національних та глобальних викликів і можливостей післявоєнного відновлення країни. Журнал європейської економіки, Т. 21, Вип. 3, 2022, С. 277—294, URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1605>.
11. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 532 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilience2022_02.pdf

References:

1. Nye, J. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics* Public Affairs, New York, USA.
2. Putnam, R. D. (2001), "Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community", *The Independent Review*. Vol. 5, No. 3. Pp. 464—467, available at: <https://www.jstor.org/stable/i24560763> (Accessed 6 June 2024).

[/www.jstor.org/stable/i24560763](https://www.jstor.org/stable/i24560763) (Accessed 6 June 2024).

3. Scott, S. (2017), *International Law in World Politics. An Introduction*, 3rd, Lynne Rienner, Boulder, Colorado, USA, available at: <https://www.rienner.com/uploads/591f012bbbb7c.pdf> (Accessed 6 June 2024).
4. Kaldor, M. (2013), "In defence of new wars. Stability", *International Journal of Security and Development*, Vol. 2, Issue. 1, doi:10.5334/sta.at, available at: <https://stabilityjournal.org/articles/10.5334/sta.at> (Accessed 6 June 2024).
5. Kaldor, M. (2020), "Human Security: Practical Possibilities", *LSE Public Policy Review*, Vol. 1, Issue. 2, available at: <https://ppr.lse.ac.uk/articles/10.31389/lseppr.15> (Accessed 6 June 2024) doi:10.31389/lseppr.15
6. Weiss, T. G., & Wilkinson, R. (2023), *International organization and global governance*, 3rd ed., Routledge, Taylor and Francis Group, London, UK. <https://doi.org/10.4324/9781003266365>
7. Sukhorolska, I.Yu. (2015), "Public diplomacy as a factor of democratization of the political system of Ukraine", Ph.D. dissertation, Political sciences and processes, NU "Lviv Polytechnic", Lviv, Ukraine, available at: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_sukhorolska.pdf (Accessed 6 June 2024).
8. Potapenko, V.G. Tyshchenko, Yu.A. and Kaplan, Yu.B. (2023), *Stan rozvytku hromadyans'koho suspil'stva v Ukrayini (2022—2023 rr.)* [State of development of civil society in Ukraine (2022-2023)], NIDS, Kyiv, Ukraine, available at: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/rubrik_spryannia/dopovid_NISD%202022-2023.pdf (Accessed 6 June 2024).
9. Bortniak, V. Drozd, O. Zhuravlyov, D. and Kopotun, I. (2022), *Narodna dyplomatiya pid chas viyny v Ukrayini. Istoriya, suchasnyy stan, osnovni napryamy vtilennya, real'ni pryklady: navchal'no-praktychne vydannya* [People's diplomacy during the war in Ukraine. History, current state, main directions of implementation, real examples: educational and practical edition], VD "Professional", Kyiv, Ukraine, available at: <https://jurkniga.ua/contents/narodna-diplomatiya-pid-chas-viyni-v-ukraini-istoriya-suchasnyi-stan-osnovni-napryami-vtilennya-realni-prikladi.pdf>
10. Pankova, O. and Kasperovych, O. (2022), "The Ukrainian volunteer movement in the conditions of armed Russian aggression in the context of national and global challenges and opportunities for post-war reconstruction of the country", *Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky*, Vol. 21, Issue 3, pp. 277—294, available at: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1605> (Accessed 6 June 2024).
11. Reznikova, O. O. (2022), *Natsional'na stiykist' v umovakh minlyvoho bezpekovoho seredovyshcha: monohrafiya*, [National stability in the conditions of a changing security environment: monograph], NISD, Kyiv: Ukraine, available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-03/reznikova-ukraineresilience2022_02.pdf (Accessed 6 June 2024).

Стаття надійшла до редакції 09.09.2024 р.